

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

## Opgave 2 Neuroplasticiteit en wilsbekwaamheid

### 6 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie dat de opvatting van Kahn niet tot het dualistisch epifenomenalisme kan behoren, omdat daarin bewuste gedachten geen invloed kunnen hebben binnen het natuurkundig domein waartoe de hersenen en ons gedrag behoren 1
- een argumentatie dat een bewuste gedachte volgens het monistisch epifenomenalisme invloed kan hebben binnen het natuurkundig domein 1
- een argumentatie dat volgens de identiteitstheorie hersentoestanden / bewuste gedachten invloed uitoefenen binnen het natuurkundig domein 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De opvatting van Kahn dat we bewust onze hersenen kunnen veranderen door middel van ons gedrag, strookt niet met de theorie van het dualistisch epifenomenalisme dat uitgaat van een causaal gesloten natuurkundig domein waar het bewustzijn buiten valt of achteraan hobbelt. Bewuste gedachten worden weliswaar door het lichaam veroorzaakt, maar kunnen zelf geen invloed op het lichaam hebben en dus ook niet op ons gedrag of onze hersenen 1
- Het monistisch epifenomenalisme plaatst het bewustzijn binnen het natuurkundig domein. Een bewuste gedachte kan daarom invloed hebben binnen dat domein, bijvoorbeeld op het gedrag waarmee de hersenen kunnen worden beïnvloed 1
- Volgens de identiteitstheorie zijn alle gedachten en ervaringen identiek aan hersentoestanden. De identiteitstheorie kan dus wel verklaren hoe we met onze bewuste gedachten invloed uitoefenen op ons lichaam en daarmee via ons gedrag ook op onze hersenen 1

### 7 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van het twijfelexperiment van Descartes: aan alles kan worden getwijfeld, als ik twijfel – en dus denk – dan besta ik 1
- een uitleg hoe het twijfelexperiment leidt tot het onderscheid tussen de materiële en de geestelijke substantie: als het denken in mijn geest gebeurt en aan het lichaam kan worden getwijfeld dan moeten geest en lichaam twee verschillende substanties zijn 1
- een uitleg dat Descartes het op basis van zijn twijfelexperiment eens zou zijn met kritiek op een mechanistische visie op de menselijke geest: vanwege het fundamentele verschil tussen de materiële en geestelijke substantie kan de mechanistische visie op het lichaam niet van toepassing zijn op de andersoortige werkelijkheid van de geest 1

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>In zijn gedachtenexperiment betwijfelt Descartes de zekerheid van de kennis die we opdoen met onze zintuigen, stelt hij dat het mogelijk is dat de werkelijkheid een droom is en dat we ons kunnen vergissen in de waarheden van de wiskunde. Een kwade geest zou ons bij deze zaken kunnen bedriegen en ze anders voorschotelen dan ze werkelijk zijn. Aan het feit dat hij twijfelt kan echter niet worden getwijfeld en daarmee ook niet aan dat hij denkt. Zo komt hij tot zijn conclusie 'ik denk dus ik ben'</li> <li>Maar als het zeker is dat het denken plaatsvindt in de geest en dat tegelijkertijd aan het bestaan van het lichaam getwijfeld kan worden, dan verschilt het lichaam fundamenteel van de geest. Het twijfelexperiment leidt bij Descartes daarom tot een onderscheid tussen twee substanties: res extensa, de uitgebreidheid waartoe het lichaam behoort, en res cogitans, waartoe de geest behoort</li> <li>Descartes zou het eens zijn met de kritiek op de moderne mechanistische visie op de menselijke geest, omdat hij op basis van zijn twijfelexperiment tot de conclusie komt dat de werkelijkheid is te onderscheiden in twee fundamenteel verschillende substanties. De uitgebreide substantie, het lichaam, is volgens Descartes geheel mechanistisch te verklaren. Voor de denkende substantie, de niet-materiële en niet-ruimtelijke geest, kan een mechanistische benadering niet opgaan. Descartes kon zich niets voorstellen bij het idee dat niet-materiële bewuste gedachten het resultaat zouden kunnen zijn van activiteit van materiële hersencellen</li> </ul>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
<b>8</b>	<p><b>maximumscore 4</b></p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>een uitleg van de acties van de ziel aan de hand van de beschreven zelfhulpmethode: zelfbeschikking</li> <li>een uitleg van de passies van de ziel aan de hand van de beschreven zelfhulpmethode: (misleidende) gedachte</li> <li>een uitleg van de onderverdeling in activiteiten gericht op de ziel en activiteiten gericht op het lichaam aan de hand van de beschreven zelfhulpmethode: activiteit van de ziel als aandacht van de geest en activiteit gericht op het lichaam als zelfgestuurde neuroplasticiteit</li> <li>een uitleg van de onderverdeling in gewaarwordingen van de ziel en gewaarwordingen van het lichaam aan de hand van de beschreven zelfhulpmethode en het voorbeeld van de drankverslaving: gewaarwording van de ziel als bewustwording van de (ongezonde) gedachte aan drank en de gewaarwording van het lichaam als bewustwording van de (slechte) lichamelijke behoefte aan alcohol</li> </ul>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• De acties van de ziel vormen gezamenlijk de vrije wil, die in de zelfhulpmethode zelfbeschikking wordt genoemd <span style="float: right;">1</span></li> <li>• De passies van de ziel, alle soorten waarnemingen of vormen van kennis die de ziel ontvangt, komen eerder overeen met de misleidende gedachten <span style="float: right;">1</span></li> <li>• De acties van de ziel zijn in twee soorten onderverdeeld. De activiteit die beperkt blijft tot de ziel zelf, wat in de zelfhulpmethode wordt omschreven als de aandacht van je geest; De activiteit die gericht is op ons lichaam en in de zelfhulpmethode kan worden herkend als de zelfgestuurde neuroplasticiteit als het in beweging zetten van onze hersenen waardoor ze van structuur veranderen <span style="float: right;">1</span></li> <li>• De passies van de ziel zijn ook in twee soorten onderverdeeld. De gewaarwording van of het merken dat we iets willen, die in de zelfhulpmethode te herkennen zijn als mogelijk ongezonde gedachten, zoals bijvoorbeeld de gedachten aan drank die opkomen vanuit de geestelijke verslaving; Daarnaast is er de gewaarwording van het lichaam, zoals bij de gewaarwording van de lichamelijke behoefte aan alcohol <span style="float: right;">1</span></li> </ul>	
<b>9</b>	<b>maximumscore 3</b>	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een argument tegen de mogelijkheid van het bewuste gebruik van een vrije wil, zoals beschreven in tekst 6, gebaseerd op Libets experiment <span style="float: right;">1</span></li> <li>• een argument voor de mogelijkheid van het bewust gebruiken van een vrije wil, zoals beschreven in tekst 6, gebaseerd op Libets experiment <span style="float: right;">1</span></li> <li>• een argumentatie op basis van het ingenomen standpunt – ten aanzien van de mogelijkheid tot bewust gebruik van een vrije wil – of de kandidaat wel of niet zijn/haar ‘eigen brein is’ <span style="float: right;">1</span></li> </ul>	

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Vaak wordt de conclusie uit het experiment van Libet getrokken dat het alleen maar lijkt alsof ons bewustzijn ons lichaam aanstuurt, maar dat dit niet het geval is. Onbewuste processen sturen ons lichaam aan, want deze bereiden immers volgens Libet al een lichaamsactie voor, voordat het bewuste besluit hiertoe genomen wordt. Als dit zo is dan kan er dus geen sprake zijn van een bewust gebruik van de vrije wil</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Volgens Libets experiment blijkt weliswaar dat er een onbewuste voorbereiding in de hersenen is op een bewuste handeling of beslissing, maar uit het feit dat deze onbewuste voorbereiding niet altijd resulteert in een beslissing of handeling, trekt Libet zelf de conclusie dat het bewustzijn de mogelijkheid heeft om een veto uit te spreken over de onbewust genomen beslissing: het bewustzijn kan die beslissing nog terugdraaien. Hoewel Libet stelde dat het daarmee gaat om een free won't, zou je dit toch ook kunnen opvatten als de vrije wil om iets niet te doen</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ik denk dat het bewuste gebruik van een vrije wil niet mogelijk is. Libet stelt dat we een in een onbewust hersenproces ingenomen standpunt bewust kunnen terugdraaien. Maar ik denk dat aan het inzetten van dat bewuste vetorecht ook weer een onbewust hersenproces voorafgaat. Daarom ben ik van mening dat ik mijn brein ben. Al mijn bewuste gedachten, inclusief het idee van een vrije wil, worden volgens mij veroorzaakt door onbewuste hersenprocessen. Andersom geldt dat volgens mij echter niet; ik kan niet bewust mijn hersenprocessen beïnvloeden voorafgaand aan de onbewuste voorbereiding van mijn hersenprocessen zelf</li> </ul>	1
	<p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ik denk dat het mogelijk is om bewust mijn vrije wil te gebruiken door gebruik te maken van wat Libet vetorecht noemt. Ik ben het namelijk met Libet eens als hij stelt dat het bewustzijn de mogelijkheid heeft om een onbewuste neiging of onbewust genomen beslissing terug te draaien. Libet stelde dat het daarmee gaat om een free won't. Dit kun je opvatten als de vrije wil om iets niet te doen. Mijn bewustzijn kan dus niet helemaal samenvallen met mijn hersenen, en daarom ben ik niet (helemaal) mijn brein</li> </ul>	1
	<p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ik denk, net als Dennett, dat het bewuste gebruik van de vrije wil mogelijk is. De conclusies die worden getrokken uit het experiment van Libet kloppen niet omdat daarbij wordt uitgegaan van het idee dat het bewustzijn en de vrije wil meetbaar zouden zijn in ruimte en tijd. In mijn hersenen bevindt zich echter geen homunculus in een cartesians theater. Het bewustzijn en de vrije wil zijn uitgesmeerd over tijd en ruimte en niet te herleiden tot een moment en plaats. Mijn vrije wil is één van de mentale vermogens van mijn hersenen en ik ben het geheel van mijn hersenen en haar mentale vermogens</li> </ul>	1

Vraag	Antwoord	Scores
<b>10</b>	<b>maximumscore 3</b>	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een argument aan de hand van het begrip ‘menselijke levenssamenhang’ in tekst 7 dat Strawson een zinvolle invulling kan geven aan wilsbekwaamheid: verantwoordelijkheid op basis van reactieve attitude of menselijke levenssamenhang</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een argument waarom de objectiverende houding van Strawson de zinvolle invulling van wilsbekwaamheid kan ondermijnen: doordat er sprake is van een uitzonderingssituatie</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een beargumenteerde afweging van de vorige twee argumenten met betrekking tot Doorns stellingname in tekst 7</li> </ul>	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ik ben het met Doorn eens dat de filosofie van Strawson een zinvolle invulling kan geven aan het begrip ‘wilsbekwaamheid’. Volgens Strawson houden we elkaar immers moreel verantwoordelijk op basis van reactieve attitudes die aan theoretische bespiegelingen vooraf gaan. De vraag of iemand verantwoordelijk gehouden moet worden, is een vraag die de praktijk van het verantwoordelijk houden, dat wil zeggen van de menselijke levenssamenhang, al veronderstelt</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hier kan tegenin worden gebracht dat een objectiverende houding zou moeten worden betracht in de psychiatrische praktijk omdat hierin sprake is van uitzonderingssituaties. Om te bepalen of iemand wilsbekwaam is, kan hier niet worden volstaan met de alledaagse praktijk van het elkaar verantwoordelijk houden op basis van reactieve attitudes. In het geval van een psychiatrische stoornis is de alledaagse omgang in een menselijke gemeenschap en de daarbij horende levenssamenhang juist verstoord geraakt</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Het tegenargument vind ik niet overtuigend. In het geval van een psychiatrische stoornis kan dan wel sprake zijn van een uitzonderingssituatie, maar dit neemt nog niet weg dat het begrip wilsbekwaamheid pas een zinvolle invulling kan krijgen vanuit de samenhang in de alledaagse praktijk van het leven. Ook de theoretische bespiegelingen en het abstracte mensbegrip dat wordt gehanteerd in uitzonderingssituaties veronderstellen nog altijd de alledaagse reactieve attitudes als basis van onze levenssamenhang</li> </ul>	1
	<p><i>Opmerking</i>  Aan een ander standpunt dat adequaat is beargumenteerd kan ook 1 scorepunt worden toegekend, mits dit met betrekking op Doorns stellingname in tekst 7 en op basis van een afweging van de eerder aangevoerde argumenten is gedaan.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
<b>11</b>	<b>maximumscore 3</b>	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een uitleg van de hermeneutische benadering of van de empirische cyclus (één van de volgende deelantwoorden):</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>– de hermeneutische benadering beschrijft hoe levenssamenhang zich uitdrukt en deze uitdrukking begrepen wordt;</li> </ul>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>– de hermeneutische benadering is een holistische interpretatie van menselijke uitingen in hun context door inleving in beweegredenen;</li> </ul>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>– de hermeneutische benadering probeert betekenis te begrijpen door in en uit te zoomen tussen delen en geheel;</li> </ul>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>– de empirische cyclus beschrijft hoe observatie (via inductie) tot hypothesevorming leidt en (via deductie) tot een voorspelling die na een (experimentele) test resulteert in een verklaring (of in een nieuwe cyclus).</li> </ul>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een toepassing van de hermeneutische benadering of de empirische cyclus op het begrip ‘wilsbekwaamheid’</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• een argumentatie of het begrip ‘wilsbekwaamheid’ volgens de kandidaat beter is te begrijpen vanuit de natuur- of vanuit de geesteswetenschappelijke benadering aan de hand van de hermeneutische benadering of de empirische cyclus</li> </ul>	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vanuit de geesteswetenschappelijke benadering wordt getracht fenomenen te begrijpen (in plaats van te verklaren). Het begrip ‘wilsbekwaamheid’ zal volgens Dilthey moeten worden onderzocht met behulp van de hermeneutische cirkel. Deze geesteswetenschappelijke methode beschrijft hoe het leven of de levenssamenhang zich uitdrukt of objectiveert om reflexief bij zichzelf terug te keren en begrepen te worden. Het is dus een holistische interpretatie van menselijke uitingen in hun context, waarbij we ons inleven en de beweegredenen vanuit de eigen levenservaring trachten te begrijpen</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Begrijpen wat wilsbekwaamheid is, impliceert vanuit de geesteswetenschappelijk benadering dat de handelingen van een concreet persoon begrepen moeten kunnen worden als handelingen die die persoon daadwerkelijk wil uitvoeren vanuit de levenssamenhang van die persoon, voor zover die voor ons toegankelijk is. Die toegankelijkheid wordt bepaald door de mate waarin we de handelingen van die persoon kunnen interpreteren als voortkomend uit wilsbekwaamheid en door ons in die persoon in te leven en de handelingen te beschouwen als deel dat betekenis krijgt vanuit het gehele leven van de persoon</li> </ul>	1

Vraag	Antwoord	Scores
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Volgens mij is het begrip ‘wilsbekwaamheid’ beter te begrijpen vanuit de geesteswetenschappelijke benadering dan vanuit de natuurwetenschappelijke benadering. De empirische cyclus verklaart immers alleen fysische wetmatigheden zonder dat de onderzoeker zich hoeft in te leven in dat wat onderzocht wordt. Wilsbekwaamheid is volgens mij een subjectief gegeven dat niet met hersenscans en dergelijke kwantitatief kan worden vastgesteld. Het vaststellen of iemand wel of niet wilsbekwaam is, zal altijd gepaard moeten gaan met een interpretatie van de handelingen van deze persoon. Deze handelingen kunnen slechts worden begrepen door zich in enige mate in de persoon in te leven. De geesteswetenschappelijke benadering van wilsbekwaamheid is daarom niet alleen beter maar zelfs noodzakelijk</li> </ul>	1
	<p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Vanuit de natuurwetenschappelijke benadering wordt getracht fenomenen te verklaren (in plaats van te begrijpen). Het begrip ‘wilsbekwaamheid’ zal moeten worden onderzocht met behulp van de empirische cyclus. Deze natuurwetenschappelijke methode beschrijft hoe men via achtereenvolgens observatie door inductie tot een hypothese komt en via deductie tot een voorspelling die vervolgens experimenteel wordt getoetst om tot een verklaring te komen. Lukt dit niet dan zal de empirische cyclus opnieuw worden doorlopen</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Verklaren wat wilsbekwaamheid is, impliceert vanuit de natuurwetenschappelijke benadering dat de handelingen van een persoon empirisch verklaard moeten kunnen worden als handelingen die voortkomen uit een wil waarover deze persoon beschikt. De hypothese dat een persoon al dan niet wilsbekwaam is, zal dus inductief moeten voortkomen uit observaties. Uit deze hypothese zal een voorspelling moeten worden gededuceerd die vervolgens empirisch wordt getest met een experiment. Op basis van deze empirische test zal met een verklaring moeten kunnen worden geconcludeerd of de persoon al dan niet wilsbekwaam is</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Volgens mij is het begrip ‘wilsbekwaamheid’ beter te begrijpen vanuit de natuurwetenschappelijke benadering dan vanuit de geesteswetenschappelijke benadering. De empirische cyclus verklaart wilsbekwaamheid immers aan de hand van objectieve en controleerbare empirische gegevens, bijvoorbeeld uit aantoonbare hersenafwijkingen die eveneens aantoonbaar tot gevolg hebben dat iemand niet over zijn wil kan beschikken. De geesteswetenschappelijke benadering heeft altijd te kampen met subjectieve interpretaties waarbij het inlevingsvermogen van de onderzoeker van invloed is op dat wat onderzocht wordt. Elke onderzoeker zou in principe tot een andere conclusie kunnen komen. Om tot een objectieve invulling van het begrip wilsbekwaamheid te komen, en een objectieve vaststelling hiervan, is de natuurwetenschappelijke benadering van wilsbekwaamheid daarom niet alleen beter maar zelfs noodzakelijk</li> </ul>	1